

Ковч В.

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОСНОВНИЙ КРИТЕРІЙ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Розглянуто особливості та необхідність посилення впливу держави на інноваційну діяльність; обґрунтовано важливість та необхідність стимулювання інноваційної політики в Україні; встановлено причини, що перешкоджають проведенню ефективного інноваційного розвитку.

Ключові слова: держава, інноваційна економіка, інноваційна діяльність, інноваційна політика.

Визначення місця країни в сучасному світі, на нашу думку, дещо змінюється і визначається якістю технологій, ступенем використання науки й техніки у виробництві. На зміну ідеологічним відмінностям між країнами та регіонами світу прийшло глибше розмежування, основою якого є новітні технології та інноваційний напрямок розвитку країни.

Економічний розвиток країни безпосередньо пов'язаний із формуванням ефективної державної інноваційної політики. Її реалізація передбачає визначення пріоритетів і концептуальних засад інноваційного розвитку, формування нормативно-правової бази щодо відносин між державними інституціями та інноваційно-активними суб'єктами підприємницької діяльності, використання прямих і опосередкованих методів регулювання інноваційної діяльності з метою її активізації, формування і розвитку відповідної інфраструктури.

Вважаємо, що високі технології є своєрідним каталізатором, за допомогою якого посилюють процеси економічного розвитку на стабільній основі.

Для України інноваційний розвиток має особливе значення, оскільки лише застосування нових технологій дає змогу ближче підійти до виконання таких важливих завдань, як:

- 1) створення інноваційної моделі розвитку економіки, притаманної для України;
- 2) збільшення масштабів інвестиційних ресурсів, котрі залучаються в національну економіку;
- 3) запровадження енергозберігаючих технологій в енергетику, промисловість та агропромисловий комплекс;
- 4) розроблення та впровадження ефективної системи захисту для інтелектуальної власності;
- 5) гарантування робочих місць для висококваліфікованих спеціалістів і науковців;
- 6) мінімізація негативного впливу на навколишнє середовище.

Держава, виступаючи головним суб'єктом інноваційної діяльності, своїми діями створює умови для зростання науково-технічного потенціалу країни, встановлює пріоритети у сфері науково-технічної діяльності і забезпечує їх розвиток через систему фінансово-кредитних і податкових інструментів, формує організаційні механізми інформаційного та ресурсного забезпечення інноваційної діяльності.

Інноваційна політика держави, являє собою сукупність форм і методів, спрямованих на створення взаємопов'язаних механізмів інституційного, ресурсного забезпечення, підтримки та розвитку інноваційної діяльності, на формування мотиваційних факторів активізації інноваційних процесів.

У вирішенні завдання виходу країни з кризи, гарантування динамічної стабільності розвитку економіки першочергова роль належить інноваціям та інноваційній діяльності, здатним забезпечити безперервне оновлення технічної і технологічної баз, освоєння та виготовлення нової кон-

курентоспроможної продукції, завоювання позицій на світових ринках товарів і послуг.

В Україні поки що не створено умов для ефективної інноваційної діяльності. На заваді цьому стоять фінансові, політичні, правові перешкоди. Створення ж нових інноваційних структур, здатних реалізовувати комерційні проекти, мають стихійний характер.

На необхідності формування чіткої державної політики у сфері інновацій, наголошують вітчизняні й зарубіжні вчені. Питання державної підтримки та регулювання інноваційної діяльності досліджено в роботах М. Данько, Л. Жаліло, А. Кінаха, А. Музиченка, М. Крупки, Б. Санто та ін.

Світовий досвід засвідчує, що державі належать лідерські позиції у стимулюванні інновацій, якщо вони базуються на трьох основних пріоритетах (див рис. 1).

Рис. 1. Основні пріоритети розвитку держави.

Держава має брати активну й безпосередню участь у підтримці фундаментальних досліджень. На нашу думку, оскільки у фундаментальних дослідженнях відсутнє чітке спрямування на комерційний ефект, тому їх ефективний розвиток має забезпечуватися за рахунок державних коштів.

Нині в багатьох секторах науки домінує негативна тенденція зменшення висококваліфікованих наукових кадрів, суттєво погіршилася їх вікова структура, проблемним стало залучення до науки молоді, досі не припинено відтік науковців та дипломованих фахівців закордон, особливо це стосується осіб віком від 30 до 50 років [6].

Незважаючи на проблеми, в Україні зберігається порівняно розвинена мережа наукових і науково-технічних установ різного профілю: діють наукові школи; триває низка перспективних досліджень, здатних підвищити конкурентоспроможність вітчизняної економіки. Проте забезпеченню інноваційних зрушень заважає насамперед відсутність ефективного механізму практичної реалізації вітчизняного науково-технічного потенціалу. В умовах ринкової економіки науково-технічний потенціал держави є нерациональним за такими ознаками:

- ✓ не відображає потреби реального сектора економіки;
- ✓ має низьку інтенсивність;
- ✓ характерний некомерційною суттю розроблень тощо.

До того ж за період кризи він певною мірою зруйнований, знизилася кваліфікація наукових кадрів, триває відставання від загальносвітового рівня НТП.

Основна мета державної інноваційної політики – формування в країні таких умов для діяльності господарюючих суб'єктів, за яких вони були б зацікавлені, а головне спроможні розробляти і виготовляти нові види продукції, впроваджувати сучасні наукомісткі, екологічно чисті технології, розширювати на цій основі свої ринки збуту та бути конкурентоздатними на світовому ринку [4].

Інноваційний розвиток вимагає необхідного інвестування. Ми вважаємо, що інвестиції в галузі неінноваційного характеру, враховуючи їх вищу рентабельність, приватний сектор здатний забезпечити самостійно, а інноваційно спрямовані галузі потребують більшої уваги та державних дотацій.

Інноваційна політика держави має бути спрямована на забезпечення зростання обсягів капіталовкладень у сферу впровадження інноваційних технологій. Так, у Японії держава майже цілком фінансує програми розроблення новітніх технологій. Ці державні витрати мають відігравати роль каталізаторів науково-технічного прогресу. На відміну від США, де бюджетне фінансування та непряме стимулювання інновацій розглядають, як альтернативні, в Японії їх застосовують комплексно – держава формує загальну науково-технічну стратегію, визначає пріоритети, створює систему відповідних інститутів, формує систему пільг, субсидій, позик та кредитів [9].

За таких умов важливим є посилення державного регулювання інноваційної діяльності, формування державної політики у цій сфері. До таких висновків підштовхує вивчення досвіду розвинутих країн, зокрема США, Японії, Німеччини, Великобританії, Франції, які забезпечують свій стабільний розвиток насамперед на основі гарантованої активізації інноваційної діяльності [3].

На нашу думку, вплив держави має здійснюватися шляхом фінансової підтримки та застосування системи таких організаційно-інформаційних заходів:

- ✓ розроблення стратегічної програми розвитку;
- ✓ визначення оптимального рівня частки державної власності;
- ✓ формування реальних джерел фінансування науки і освіти.

Стратегічна програма розвитку національної економіки, спрямована на пріоритетність інноваційного розвитку, може передбачати як податкові пільги для інноваційних секторів економіки, так і надання їм субсидій.

Відсутність чіткої інноваційної стратегії розвитку, а також збереження в програмах пріоритетного розвитку галузей третього та четвертого технологічних укладів зумовлена тим, що Україна сьогодні потребує забезпечення інноваціями базових галузей, тоді як світ переходить до поглиблення розвитку інноваційно спрямованих технологій.

Проблема полягає й у тому, що, забезпечуючи динамічний розвиток інноваційних галузей, країна змушена паралельно впроваджувати інновації і в базові виробництва, а без чіткої стратегії інноваційно-інвестиційної діяльності цю проблему не вирішити.

Фінансування науково-дослідницької діяльності характеризує інноваційність національної економіки і оцінюються на основі питомої ваги його обсягу в загальній сумі ВВП. На жаль, фінансування науково-дослідницької діяльності в Україні не відповідає потенціалу і масштабам країни.

Оцінюючи фінансовий потенціал держави зі забезпечення розвитку економіки та впровадження інновацій у виробництво, можна констатувати, що в Україні є протиріччя між можливостями та необхідністю здійснення інновацій, як на рівні окремих підприємств, так і держави загалом.

Ми вважаємо, що однією з основних причин недостатнього рівня розвитку інновацій в Україні нині є відсутність довготермінової, перспективної державної стратегії розвитку інноваційної економіки. Лише створивши умови для розвитку в країні повноцінної інноваційної економіки, ми забезпечимо конкурентоспроможність і економічний суверенітет. Саме інноваційна економіка забезпечить успіх України, створить умови для реалізації інтересів громадян, гарантуватиме майбутнє країни.

There were qualified the peculiarity and necessity of the strengthening the influence of the state upon the innovative activity in Ukraine; reasoned the importance and necessity of the stimulation of the innovative policy in Ukraine; determined some main causes, which impede the introduction of the effective innovative development.

Keywords: state, innovative economics, innovative activity, innovative policy.

Рассмотрены особенности и необходимость усиления влияния государства на инновационную деятельность; обоснованы важность и необходимость стимулирования инновационной политики в Украине; установлен ряд причин, которые препятствуют проведению эффективного инновационного развития.

Ключевые слова: государство, инновационная экономика, инновационная деятельность, инновационная политика.

Література

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» № 40-IV від 4 липня 2002 р. // www.zakon.rada.gov.ua.
2. Базилевич В. Д., Баластрик Л. О. Державні фінанси. Навч. посіб. Вид. 2-ге, доп. і перероб. / За заг. ред. Базилевича В. Д. – К.: Атака, 2004. – 368 с.
3. Буднікевич І. М., Школа І. М. Становлення реального ринку інновацій в Україні. – Чернівці: Зелена Буковина, 2002. – 200 с.
4. Данько М. Довгострокові пріоритети інноваційного розвитку економіки України в умовах глобалізації // Стратегія економічного розвитку України: Наук. зб. – Вип. 5 / Відп. ред. О. П. Степанова. – К.: КНЕУ, 2001. – 334 с.
5. Космидайло І. В. Проблеми інноваційного розвитку в Україні та шляхи їх вирішення // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 2. – С. 20–27.
6. Концепція розвитку наукової сфери України // Економіст. – 2006. – № 10. – С. 20.
7. Семиноженко В. Технологічні парки України: перший досвід формування інноваційної економіки // Економіка України. – 2004 – № 1. – С. 16–21.
8. Цихан Т. В. О формировании национальных инновационных систем // Теория и практика управления – 2004. – № 5. – С. 31–36.
9. Юркевич О. М. Система пріоритетів державної фінансової підтримки науково-технічної інноваційної діяльності // Фінанси України. – 2004. – № 12. – С. 46.
10. Исмаилов Т. А., Гамидов Г. С. Инновационная экономика – стратегическое направление развития России в XXI веке // Инновации. – 2003. – № 1.